

Domoljubni motivi u pjesništvu hrvatske moderne

Pribanić, Greta

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:001286>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Greta Pribanić

**DOMOLJUBNI MOTIVI U PJESNIŠTVU
HRVATSKE MODERNE**

ZAVRŠNI RAD

ZAGREB, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Greta Pribanić

**DOMOLJUBNI MOTIVI U PJESNIŠTVU
HRVATSKE MODERNE**

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Dubravka Zima

ZAGREB, 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	4
2. Što je moderna?	2
3. Antun Gustav Matoš	3
4. Domoljubni motivi u pjesništvu Antuna Gustava Matoša.....	4
4.1. 19. svibnja 1907.	4
4.2. 1909.	4
4.3. Domovini iz tuđine.....	5
4.4. Stara pjesma.....	6
5. Vladimir Nazor	7
6. Domoljubni motivi u pjesništvu Vladimira Nazora	8
6.2. Hrvatski jezik	8
6.3. Petar Svačić	8
6.4. Zvonimirova lađa.....	9
7. Dragutin Domjanić.....	10
8. Domoljubni motivi u pjesništvu Dragutina Domjanića	10
8.2. Kaj	10
8.3. Molitva iseljenikova	11
8.4. Ciklame, krvave ciklame.....	11
8.5. U rudniku.....	11
9. Motivi i metafore koje se najčešće koriste u domoljubnom pjesništvu	12
10. Usporedba domoljubnih motiva pjesnika hrvatske moderne	13
11. Zaključak	14
12. Literatura	15

1. Uvod

Tema ovoga rada su domoljubni motivi u pjesništvu hrvatske moderne. Obrađuju se važni predstavnici hrvatskog pjesništva moderne, a među njima su Antun Gustav Matoš i Vladimir Nator na kojima je naglasak u ovome radu, a uz njih i Dragutin Domjanić. Izložene su kratke biografije odabranih književnika te njihova najznačajnija djela domoljubne tematike čiji se motivi proučavaju, analiziraju i uspoređuju međusobno. Za shvaćanje motiva i poruke svake obrađene pjesme, potrebno je prvo proučiti i razumjeti pojam moderne te što on točno predstavlja. U radu su istaknuti najčešći motivi i metafore kojima se hrvatski književnici služe kako bi legitimirali svoje domoljublje kroz stihove. Rad je temeljen na antologiji *Mila si nam ti jedina* koju je priredio Božidar Petrač i na *100 djela književnosti jugoslavenskih naroda* urednika Branimira Donata, kao i na člancima Ivana Boškovića, Jože Pogačnika te na enciklopedijskim izdanjima Leksikografskog zavoda Miroslava Krleže. Interpretacije u ovome radu su slobodne, pjesme su iščitane iz knjige *Mila si nam ti jedina*. U interpretaciji motiva i metafora koje se najčešće koriste u domoljubnom pjesništvu oslanjamo se na članak Ivana Boškovića. Usporedba motiva kod pjesnika koji su obrađeni u radu je samostalna.

2. Što je moderna?

Za lakše interpretiranje pjesma i shvaćanja njihove poruke, trebalo bi razumjeti razdoblje u kojemu su one nastale. Moderna (prema njem. Moderne / Kunst), je uobičajen naziv za smjer u hrvatskoj književnosti, ali i u likovnoj i glazbenoj umjetnosti kao i u filozofiji potkraj XIX. i početkom XX. stoljeća. Razdoblje moderne je u hrvatskoj književnosti isticalo slobodu umjetničkog stvaralaštva i subjektivni izbor u kombinaciji sa supostojanjem stilova, no umjetnost je također težila formalnom savršenstvu. Kada se govori o moderni u smislu hrvatske književnosti, ona je razdoblje koje je stilski raznoliko te obuhvaća obilježja impresionizma, secesije, simbolizma, realizma, naturalizma i neoromantizma. Pojam moderna, prvo se javio na njemačkome jezičnome području, a u hrvatskoj književnoj historiografiji pronalazi svoje mjesto kao termin iako u mnogim europskim zemljama nije tako. Početak modernističkog razdoblja u hrvatskoj književnosti označuje pojava proze koja znatno iskoračuje iz realističke poetike svojim novim tematskim interesima i stilskim postupcima (J. Leskovar, *Misao na vječnost*, 1891; A.G. Matoš, *Moć savjesti*, 1892), a završetak označuje godina izlaska antologije *Hrvatska mlada lirika* i Matoševe smrti (1914). Razdoblje moderne može se podijeliti u dvije faze: prvu, do 1903., koja obilježava upoznavanje s aktualnim europskim događajima, kao i obračunavanje s tradicionalističkim poimanjem umjetnosti. U drugoj se fazi znatnije razvila umjetnička produkcija. Kulturno-politički pokret hrvatska moderna (1895-1903), niknuo je u Pragu i Beču, među hrvatskim studentima te je kao takav snažno i značajno utjecao na hrvatsku književnost. Ovaj je period u hrvatskoj povijesti bio vrlo težak u povijesnom kontekstu. Ovo je vrijeme kada su djelovali Antun i Stjepan Radić koji su osnovali Hrvatsku pučku seljačku stranku, kada su Frano Supilo i Ante Trumbić utemeljili politiku „novog kursa“, kada je veliki broj Hrvata odselio u prekoceanske zemlje u potrazi za boljim i lakšim životom. Sve su ove promjene uvelike utjecale na pjesničko stvaralaštvo naših književnika te su bez sumnje pobudile u njima osjećaje nacionalnosti, domoljublja i identiteta. (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje)

Osim problema periodizacijske šarolikosti, razumijevanje moderne dodatno otežavaju razlike u mišljenjima oko određenja pojma „hrvatska moderna“. Pojam moderne se u povijesti književnosti u pravilu upotrebljava kao oznaka za posebno razdoblje koje se u hrvatskoj kulturi razvijalo između početka devedesetih godina 19. stoljeća i prvoga svjetskog rata. Pojam „moderna“ u to vrijeme nije oznaka za utemeljen literarni pravac ili struju, nego je ona zbirni

pojam za označeno vremensko razdoblje. Prema članku Jože Pogačnika, središnji literarni pravac u sklopu moderne jest novi romantizam (neoromantizam). (Pogačnik, 1991, 1-3)

3. Antun Gustav Matoš

Antun Gustav Matoš je jedan od najutjecajnijih hrvatskih pisaca uopće, a njegovo se stvaralaštvo zbiva u razdoblju moderne u hrvatskoj književnosti. Matoš je začetnik modernih pravaca na prijelazu dvaju stoljeća, a rođen je 1873. godine u Srijemu, u Tovarniku. Djetinjstvo i mladost proveo je u Zagrebu, gdje se i obrazovao do 6. razreda gimnazije. Nakon gimnazije odlazi u Beč, u Vojnu veterinarsku školu, no ne uspijeva ju završiti. On dospijeva u zatvor zbog kršenja vojne discipline u Petrovaradinu, gdje je služio vojsku. Iz zatvora bježi u Beograd 1894. Antun Gustav Matoš bio je izrazito talentiran i svestran umjetnik, jedno se vrijeme bavio glazbom (svirao je cello) te se uzdržavao sviranjem u Beogradskom pozorišnom orkestru. Obzirom na to da je bio vojni bjegunac, Matoš se nije imao mogućnosti vratiti u Hrvatsku, pa je sljedećih godina putovao svijetom (obišao je Beograd, Ženevu, Pariz, Prag, Italiju...). Dok je boravio izvan domovine, Matoš je bio u kontaktu s hrvatskim časopisima, a kad se napokon vratio u voljeni Zagreb, novinarstvo i književni rad bili su mu jedini izvor financijskih prihoda. Matoš umire 1914. godine zbog teških životnih uvjeta koji su u konačnici rezultirali tuberkulozom grla. Što se tiče njegova književnoga stvaralaštva, javlja se na književnoj sceni 1892. godine pripovijesću *Moć savjesti*, a nakon toga, neumorno stvara raznolika djela koja su uvelike obogatila opus hrvatske književnosti, to su njegovi feljtoni, kritike, eseji, putopisi, prikazi i polemike. Branimir Donat spominje da je Matoš svirao i bio glazbeno obrazovan, no u kasnijem životu nije mogao više svirati zbog grča u ruci. Svoju ljubav prema glazbi i potrebu za takvim načinom izražavanja Matoš zadovoljava pisanjem lirike, koja je dobila više slave nakon njegove smrti nego za života. Bio je impresionist u kritičkoj i beletrističkoj prozi, a za života je objavio tri zbirke novela (*Iverje*, 1899; *Novo iverje*, 1900; *Umorne priče*, 1909) u kojima priča čudnovate i egzotične dogodovštine (*Camao*) ili uzima za primjer osobe iz svoje stvarne okolice u Hrvatskoj (*Nekad bilo – sad se spominjalo*). Ivo Frangeš je podijelio priče Antuna Gustava Matoša u sljedeće skupine: 1) priče o našim ljudima i domaćim prilikama (*Nekad bilo – danas se spominjalo* i dr.); 2) humoreske o našim ljudima kod kuće i u svijetu (*Prijatelj*, *On* itd); 3) priče o nerealnim, nevjerojatnim zgodama (*Camao*, *Iglasto čeljade* i dr.);

4) priče s motivom ljubavnih zanosa i čežnji (*Cvijet sa raskršća, Jesenska idila* i dr.). (prema Donat, 1980, 165-166)

4. Domoljubni motivi u pjesništvu Antuna Gustava Matoša

4.1. 19. svibnja 1907.

Prvu strofu krase ljubavni motivi koji su istaknuti uspoređivanjem ljubavi prema jednoj djevojci s ljubavlju koju Petrarca osjeća prema Lauri: „*Ko Petrarca Loru jutros sam te snio / u okviru drevnom pobožnog portala*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 250). Lirski subjekt promatra mladu djevojku koja korača gradom ispod studentske zastave: „*zastava ti đaćka iznad glave sjala*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 250), u vrijeme studentske pobune u Hrvatskoj. Dok se sve to zbiva, lirski je subjekt samo mali obični čovjek koji nema nikakvog utjecaja na situacije koje se u njegovoj okolini događaju: „*Ti u crkvu, ja – ko prosjak kunjah vani / jer me svaki pandur mogao uhvatiti...*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 250). Zatim, pjesnik izražava kako je sve teže biti Hrvat u njegovo vrijeme i kako ljudi zbog toga odlaze iz domovine u stranu zemlju u potrazi za boljim životom, no time ne pronalaze istinsku radost pa zbog toga lutaju bez puta: „*Slobodan je Hrvat sve to teže biti, / Zato tužan lunja tuđim tлом bez puta*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 250). Matoš u pjesmi *19. svibnja 1907.* spaja dvije vrlo važne stavke u njegovom životu, a to su ljubav prema djevojci i ljubav prema domovini. On gleda svoju dragu dok korača ispod studentske zastave te mu pada suza niz obraz, a u isto vrijeme razmišlja o propadanju hrvatskog naroda koji je u to vrijeme masovno počeo napuštati svoju domovinu. Također, ističe nesreću iseljenika koji „*lunjaju tuđim tлом bez puta / kao zvuk od zvona kad kroz šumu luta*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 250).

4.2. 1909.

Ova pjesma ima također tužnu poruku kao i prethodna, no *1909.* progoni melankolija i depresija. Već na samom početku pjesme, u prvoj strofi pjesnik uspješno prikazuje depresiju

čitatelju: „*Na vješalima. Suha kao prut. / Na uzničnome zidu. Zidu srama.*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 251), rečenice su kratke, odvojene točkom te time pjesma dobiva specifičan ritam i naglašava dramatičnost. Saznajemo kasnije da je zapravo Hrvatska zemlja ta koja je obješena na zidu srama poput nekog lopova dok se njeno ime postepeno pokušava izbrisati: „*Jer Hrvatsku mi moju objesiše, / Ko lopova, dok njeno ime briše, / Za volju ne znam kome, žbir u uzama!*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 251). Uspoređuje Hrvatsku s majkom koja je lijepa i ima slične oči kao neka krasna dama: „jer takvo lice ima moja mama, a slične oči neka krasna dama“. Matoš u ovoj pjesmi predočuje tugu i depresiju korištenjem pjesničkih motiva poput vješala, srama, krvi, tame i ubojstva. Ljepotu njegove domovine ističe stihovima u kojima se jasno vide domoljubni motivi kao što su: uspoređivanje ljepote domovine s ljepotom vlastite majke, žrtvovanje za njenu dobrobit krvlju i znojem koji moče njegov obraz kao suze.

4.3. Domovini iz tuđine

Pjesma Domovini iz tuđine je pjesma tužnog karaktera koja u prvom planu tematizira nostalgiju koju pjesnik osjeća zbog života u stranoj zemlji. Prva strofa donosi pjesničke slike jeseni i hladnog vjetrova, koje su vrlo slične kao i pjesnikovo raspoloženje: „*Došla jesen! Hladan vjetar duva, / jad me bije u pustoju tuđini*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 249). Sve što je njegovu srcu drago ostalo je daleko od njega, u njegovoj domovini. On više nikad nije osjećao radost nakon što je napustio rodni kraj i neće ju osjećati sve dok ne dođe natrag u Hrvatsku. Druga strofa upućuje pozdrave pjesnikovim najmilijim i najbližim osobama. On pozdravlja oca i majku i govori im da ga muče jad i bijeda te da mu je srce toliko otrovano bolom da je već puklo. On Hrvatsku veliča nazivajući ju Rajom dok joj upućuje pozdrave: „*Zbogom, raj! / da ovaj vijor suze moje do neba ponese*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 249). Drugi put pozdravlja Branku, zbog koje mu je izbjivanje iz domovine osobito teško i opisuje ga kao „*grobovanje*“. Njemu je biti slobodan u tuđoj zemlji gore nego robovanje. Četvrtu strofu krasi pjesničke slike prirodnih ljepota za kojima pjesnik žudi i koje tužno pozdravlja. On spominje polja, doline, gore, šume, vinograde, Jadransko more i sunce koje sja nad Hrvatskom. Tužno i očajno ispituje Boga: „*Bože! Kad će moje žedne grudi / napiti se zraka hrvatskoga!*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 249), zatim domovinu: „*Domovino! Kad će tvoje sunce / ogrijati vjernog sina Tvoga?*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 249). Spominje kralja Zvonimira u kontekstu bitke, zbog koje će on „*pohrliti kući hrabrom nogom*“. Do tada, on Hrvatsku pozdravlja: „*al do onda – zbogom mili dome, / Hrvatska, oj divna majko, zbogom!*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 249). Domoljubni

motivi koje Matoš u ovoj pjesmi koristi su motivi obitelji uz koju veže svoju rodnu zemlju, kao i prirodne ljepote koje mu nedostaju iz dana u dan, njegovu ljubav, i sunce koje sja nad Hrvatskom. On kroz tugu i jad preživljava u tuđini gdje mu sloboda teže pada od ropstva jer je daleko od svega što je njegovom srcu najmilije. Ipak, pjesnik završava pjesmu time što govori da će doći čas kada će u Hrvatskoj izbiti rat te da će se on tada hrabro vratiti braniti ju. Na samome kraju, u zadnjem stihu, pjesnik izražava svoju ljubav prema domovini koja je toliko velika da ju naziva majkom.

4.4. *Stara pjesma*

U sljedećoj pjesmi pjesnik u prvoj strofi govori o uskim ljudima, odnosno o puku koji je slijep i ima „šuplju glavu“ koji ima „svakidašnju i glupu perspektivu“ (Matoš prema Petrač, 1998, 250). Naziva ih kukavicama i dovodi u pitanje smisao postojanja poleta duše i srca koje sanja o slobodnoj Hrvatskoj. Govori o tome kako je Hrvatska, u njegovo vrijeme, zadnja među zemljama te da su njeni ljudi robovi koji nemaju vlast. Upravo je zbog toga hrvatski narod „osuđen pasti i propasti bez časti“ (Matoš prema Petrač, 1998, 250). U zadnjoj se strofi pjesnik obraća domovini govoreći joj da njeno sunce pada i da nema više pripadnika njenoga naroda koji bi bez razmišljanja žrtvovao svoj život zbog nje. Najgore od svega je to što majci Hrvatskoj stranac „*tihu propast sprema*“. „*Domovino moja, tvoje sunce pada, / ni umrijeti za te Hrvat snage nema, / dok nam stranac, majko, tihu propast sprema*“ (Matoš prema Petrač, 1998, 250). Može se uočiti da Matoš često koristi motiv majke dok se obraća i/ili opisuje domovinu, što je dokaz njegovog domoljublja prikazanoga u pjesničkom djelu. On je pojedinac koji je, ponovno tužan, jadan i bijedan jer gleda svoju domovinu koja propada. Stojeći sa strane i promatrajući sav užas zbivanja i mišljenja ljudi koji ga okružuju, pjesnik se osjeća bespomoćno te zbog toga pada u još veći očaj. Matoš u ovoj pjesmi predočuje loše stanje koje je u njegovo vrijeme zapalo Hrvatsku, no unatoč pripadnicima njegova naroda koji su dopustili da se njihovi umovi otruju, on voli Hrvatsku poput vlastite majke i osjeća veliku žalost zbog situacije u kojoj se nalazi.

5. Vladimir Nazor

Vladimir Nazor je pjesnik rođen u Postirama (otok Brač) 1876. godine, a porijeklom dolazi iz činovničke obitelji. Svoje je rano djetinjstvo proveo na rodnom otoku te nakon što je tamo završio osnovnu školu, odlazi 1886. na daljnje školovanje u splitsku gimnaziju. 1898. završava studij prirodnih nauka u Grazu pa nakon toga predaje kao profesor u Kastvu, Koprnu, Pazinu, Splitu i Zadru. Na profesorsko mjesto učiteljske škole u Zagrebu dolazi 1918., a 1920. preuzima dužnost upravitelja dječjeg doma u Crikvenici. 1945. izabran je za predsjednika Prezidijuma Sabora NR Hrvatske. Umiru 1949. u Zagrebu. Vladimir Nazor je hrvatski umjetnik koji ima izrazito plodan pjesnički opus, što nije čudno obzirom da je djelovao literarno više od pola stojeća. On je autor mnogih pjesničkih i proznih djela, a svoj prvi uspjeh postiže djelom *Slavenske legende*, 1900. Napisao je i: *Knjiga o kraljevima hrvatskijem*, 1904; *Istarski gradovi*, 1930; *Deseterci*, 1933; *Legende o drugu Titu*, 1946. Svojoj intimnijoj stvarnosti Nazor se primiče djelima: *Intima*, 1915; *Pjesni ljuvene*, 1915; *Lirika I – III*, 1918; *Pjesme moje mladosti*, 1930. Prema Branimiru Donatu, Nazor je imao smisla za mitsko povezivanje nacionalnih i socijalnih zapažanja što se vidi u epovima: *Medvjed Brundo*, 1915; i *Utva Zlatokrila*, 1916; *Živana*, 1936; *Pjesme o bratu Gavanu i seki Siromaštini*, 1931; i prozama: *Veli Jože*, 1908; *Krvavi dani*, 1908; *Dedek Kajbumščak*, 1939; *Pastir Loda*, 1938-1939. i *Kurir Loda*, 1946. Nazor je uistinu uspješan hrvatski književnik, a to se najviše očituje u njegovim pripovijestima u koje je ukomponirao motive iz vlastitog djetinjstva koje je prilagodio i artikulirao u obliku bajki za djecu, a njih krasi poezija, toplina i suosjećanje. Takva njegova djela su: *Priče iz djetinjstva*, 1924.; *Priče s ostrva, grada i sa planine*, 1927. Nazor je također i autor romana *Šarko* (1930), u kojemu se ističu tipični romantičarski motivi. Naposljetku, ne smiju se zanemariti njegovi kritičko-teorijski natpisi: *Eseji i članci I i II*, *Na vrhu jezika i pera* (1942), kao ni knjige *Večernje bilješke* i dnevnik *S partizanima*. (Donat, 1980, 214-215)

6. Domoljubni motivi u pjesništvu Vladimira Nazora

6.2. Hrvatski jezik

Nazor u ovoj pjesmi opisuje svoju ljubav koju osjeća prema „*drevnom i lijepom jeziku Hrvata*“ (Nazor prema Petrač, 1998, 257-258). On je svoj život proživio u njemu i rođen je na morskom pragu hrvatske zemlje i njenoga jezika te ih je oboje uz trud polako ali sigurno osvojio. Pjesnika je hrvatski jezik poveo na mnoga mjesta i on je u svakome trenutku, gdje god se nalazio, u sebi nosio matični jezik koji je u njemu „*žuborio*“. Njegova je najveća želja da bude glazbalo, odnosno čovjek koji govori lijepim hrvatskim jezikom koji zvuči kao žica i miriše kao cvijeće. Želi od zipke do groba disati hrvatski jezik i živjeti s njim čak i onda kada njega samoga više ne bude. Ova je pjesma prekrasan primjer velikana pjesništva hrvatske moderne koji svojim stihovima uspješno pokazuje čitatelju veličinu svoje ljubavi prema rodnome jeziku. Pjesma sve to jasno i snažno ističe u samo četiri strofe koju krasi izraziti jezično-domoljubni motivi. On uspoređuje zvuk svojega jezika sa žicama glazbala i s mirisom cvijeća, on govori da želi cijeli život provesti govoreći hrvatski jezik, no želi „*živjeti s njim i onda kada ga više biti neće*“. (Nazor prema Petrač, 1998, 257-258)

6.3. Petar Svačić

Nakon smrti kralja Stjepana II., posljednjeg nasljednika iz dinastije Trpimirovića, narod i plemstvo bira Petra Svačića za novog hrvatskog kralja oko 1093. godine. Petar Svačić je posljednji kralj hrvatske krvi koji je poginuo na Petrovoj gori (tako je nazvana nakon njegova ubojstva, a do tada je nosila ime Gvozd) od mađarske ruke. Mađarski kralj Koloman nakon bitke ponosno uzima naslov kralja Ugarske, Hrvatske i Dalmacije. Vladimir Nazor uzima ovaj događaj i vladavinu Petra Svačića kao inspiraciju za remek-djelo: pjesmu čija analiza slijedi. Pjesma se sastoji od 16 strofa koje su pune tužnih motiva vezanih uz Petrovu smrt, ali i smrt Hrvatske kao zemlje s vladarom narodne krvi na prijestolju. Pjesma započinje opisivanjem scene borbe vojnika i konja koristeći pjesničke motive krvi, bijesa, udaraca, mrtvaca i zastava. „*Mađarska sila mukom pute krči / kroz vrste naše. – Poljem vojska vrvi.*“ (Nazor prema Petrač, 1998, 260-261), stih koji opisuje mađarsku vojsku koja je nasilnim načinom nastojala

uspostaviti vladavinu nad hrvatskom zemljom postavljajući na prijestolje kralja Kolomana. Koloman Petru govori: „*Petre, sam si. Gledaj! / Čemu ta borba? Sto te peče rana.*“, na što Petar hrabro i ponosno odgovara: „*Ne, sam ja nisam. Pokraj mene stoje / Ljudevit, Braslav, Mojslav, Tomislave. / Iz zemlje niču, iz pare krvave*“ (Nazor prema Petrač, 1998, 260-261). U posljednjim trenucima života kralja Petra Svačića, on nije bio sam, već su pored njega stajali i borili se do zadnjeg daha svi prijašnji kraljevi plemenitog hrvatskog roda koji su mu ulijevali snagu i nadu. Ova tragična priča završava Petrovim ubojstvom, pa tako i pjesma: „*Smrklo se. Grmi, i vjetrine lome / po Gvozdju granje. – Tuborne i trome / djedova sjene po razboju blude*“ (Nazor prema Petrač, 1998, 260-261). U prvoj je pjesmi Nazor dočarao čitatelju svoju ljubav prema hrvatskome jeziku kojega su kroz dugi niz godina mnoge sile htjele utišati ili iskorijeniti, a u drugoj ljubav prema Hrvatskoj, a ona je stradala od mađarske ruke koja je okončala život posljednjeg kralja hrvatske krvi, kralja Petra Svačića. U ovoj su pjesmi očiti tužni motivi poput motiva mrtvacu, krvi, smrti, četa i borbe, no upravo kroz njih čitatelj osjeća ljubav koju pjesnik gaji prema svojoj domovini. Pjesnik opisuje tužan završetak života kralja Petra Svačića, a s njime, završetak vladavine hrvatske krvi nad Hrvatskom zemljom.

6.4. Zvonimirova lađa

Ova pjesma tematizira lađu kralja Zvonimira koja predstavlja alegoriju države. Lađa kralja Zvonimira propatila je mnoge valove, vjetrove, oluje, udarce i uvrede, no na njoj se također nalaze znakovi velikih slavlja i pobjeda. Nazor personifikacijom opisuje borbe Zvonimirove lađe „*pokraj Drača i Sasena, / blizu Krfa i pred Avlonom*“ (Nazor prema Petrač, 1998, 258). Hrvatska zastava se spominje uz pridjeve svetosti i slobode: „*Ko lanac sam gvozdjen bio, / Kad o meni, svet, slobodan, / Kockasti se barjak vio*“ (Nazor prema Petrač, 1998, 258). Nazor u ovoj pjesmi govori da je Hrvatska propatila mnogo borbi i oluja, no uvijek je pobijedila. Pjesma je puna tužnih motiva koji predstavljaju slabost Zvonimirove lađe, ali oni su popraćeni motivima snage i izdržljivosti. Posljednja strofa ponavlja stihove iz druge: „*Slomila se, prignula se: / Na pijesku je – al' još tu je*“ (Nazor prema Petrač, 1998, 258). Ti stihovi nose poruku pjesme koja govori čitatelju da Hrvatska nakon svih nevolja i dalje postoji. Ona je na pijesku koji označuje propusno i nesigurno tlo, no još uvijek stoji.

7. Dragutin Domjanić

Dragutin Domjanić je hrvatski književnik iz Hrvatskoga prigorja, rođen je 12. rujna 1875. u Krčima, kraj Svetoga Ivana Zeline, a umire u Zagrebu 7. lipnja 1933. Domjanić je pripadnik stare plemićke obitelji te je živio u obiteljskim vlastelinskim dvorcima u Krčima i u Donjoj Zelini. Dragutin Domjanić za života je bio prilično pasivan, povučen i kretao se u vrlo uskom društvenom krugu. On je koristio svoj literarni pjesnički opus kao bijeg od svakodnevice i životnih poteškoća koje su ga snašle. Domjanić se školovao u Zagrebu gdje je završio osnovnu i srednju školu, a postiže i visoko obrazovanje na Pravnom fakultetu na kojemu je i doktorirao nakon čega je radio kao sudac, istražitelj i vijećnik pri Banskome stolu i civilni sudac na Kotarskome sudu. Od 1919. postaje članom JAZU, bio je i predsjednik Matice hrvatske i predsjednik jugoslavenskoga PEN-kluba. Njegova zbirka *Pjesme* objavljena je 1907. te je napisana štokavskim narječjem. Nakon nje piše pjesme na kajkavskom narječju u kojima vraća značaj kajkavskom jeziku. Najpoznatije su mu zbirke pjesama *Kipci i popevke* (1917.), *V suncu i senci* (1927.) i *Po dragomu kraju* (1933.). Neke pjesme Dragutina Domjanića su kasnije čak i uglazbljene: *Fala, Kaj i Popevke sem slagal*. (Kalinski, 1993, Leksikografski zavod Miroslav Krleža)

8. Domoljubni motivi u pjesništvu Dragutina Domjanića

8.2. *Kaj*

Ovu je pjesmu Dragutin Domjanić napisao na kajkavskom narječju čime daje zaslužen publicitet i značaj hrvatskoj kajkavštini koja je jedan od glavnih čimbenika hrvatskoga jezika. Pjesma u tri strofe opisuje ljubav prema domovini. Započinje motivom ptičica koje su zaspale dok tišina vlada šumama u kraju od kojeg, za pjesnika, ne postoji ni jedan ljepši. Njemu je svaki čovjek njegova naroda brat, poznaje svaki put u svojoj zemlji i najviše voli čuti svoj domaći, hrvatski jezik. Pjesnikovo srce obuzima toplina kada čuje kajkavsko narječje i kad je u svome rodnome kraju kojega voli cijelom dušom.

8.3. *Molitva iseljenikova*

Pjesma započinje zazivanjem Boga kojega pjesnik ispituje zašto dozvoljava da njegov narod propada te ga moli da pokaže svoju milost nad njim. U drugoj strofi pjesnik opisuje polja koja su opustošena i narod koji umire pa zbog toga nema dovoljno ruku koje će se brinuti i obrađivati hrvatsku zemlju. Moli Gospodina Boga da čuva hrvatske siromahe i da štiti zemlju. Sljedeći stihovi ispunjeni su tugom dok pjesnik izriče da će neke strane sile oduzeti našu zemlju, grudom za grudom te da će našu djecu učiti stranci nakon čega će se ona stidjeti našega jezika. Pjesnik je svjestan Božje veličine i ljubavi, stoga ga u posljednjem dijelu pjesme još jednom očajno moli: „*Bože, Ti koji i staze određuješ / sitnome mravu i zvijezdama blistavim, / Ti, koji sunce si u zlato ovio, / al i krijesnicu malu obasjao, / Ti, koji ne daš da prospe se uzalud / samo i najmanja sjemenka paprati, / ne daj da propada zemlja i narod, / Ti, koji ljubav si sama, / smiluj se nama, Gospodine!*“ (Domjanić prema Petrač, 1998, 254-255)

8.4. *Ciklame, krvave ciklame*

Prva strofa ove pjesme započinje spokojno. Ona opisuje sliku lijepih crvenih ciklama koje gledaju na pjesnika. U drugoj strofi te crvene ciklame postaju krvave, čime zaključujemo da se radi o krvi. U ovoj pjesmi ciklame predstavljaju ratna stradanja. U trećoj strofi saznajemo da je na mjestu gdje su sada ciklame, nekad davno bilo groblje. Vizualna i akustička pjesnička slika javlja se uz motive željezne ceste kojom prolaze željezna kola. Pjesnik spominje hrvatske vojnike za koje smatra da se zasigurno nalaze tamo gdje ih najviše pogiba i gdje su najgori ratovi. Pjesma u nastavku govori da su ratovi po cijelome svijetu te da se preko zemlje, sela i gradova šire groblja. U posljednjoj strofi pjesnik opisuje žalost koju osjeća jer je svugdje po svijetu vidio ciklame, krvave ciklame (ratna stradanja).

8.5. *U rudniku*

Pjesma započinje opisivanjem daleke zemlje u kojoj „*milijarde, tisuću ljudi bez spomena gine*“ (Domjanić prema Petrač, 1998, 255). Riječ je o rudniku u kojemu rade i umiru mnogi ljudi među kojima su i Hrvati. Dok su tražili trupla, pronašli su jednog čovjeka bez dokumenata: „*da ne truju zraka, / našli su mrtvih u najdonjem rovu, / jednog bez putnice, bez svakog znaka,*“ (Domjanić prema Petrač, 1998, 255). Radnik koji na sebi nije imao nikakav znak bio je

specifičan po tome što je uz sebe imao jedan komadić zemlje iz svoje domovine. U posljednjoj strofi javlja se Amerikanac i kaže: „*Bit će to Hrvat, taki su svuda!*“ (Domjanić prema Petrač, 1998, 256). Ovom pjesmom zaključujemo da je hrvatsko domoljublje prepoznatljivo u svijetu, kao i Hrvati koji nose simbole svoje domovine sa sobom kamo god oni pošli.

9. Motivi i metafore koje se najčešće koriste u domoljubnom pjesništvu

Prema Ivanu Boškoviću, među motivima i metaforama koje se najviše koriste ubrajamo motive, odnosno simbole domovine koji označavaju uglavnom prirodne ljepote (more, gore, planine, jezera, rijeke, krajolici, mjesta...). Zatim, često se koristi metafora malog naroda i velike povijesti, metafora cijelog stoljeća nesretne prošlosti i opustošenih, izranjanih zemalja i ljudi. Također su vrlo bitni hrvatski povijesni protivnici koji se nerijetko spominju: Turci, Mlečani, Habsburzi, Nijemci, Mađari i drugi. Iz ovakvih motiva proizlaze motivi velikih ljudi, heroja i nacionalnih žrtava. Ne smije se izostaviti metafora kršćanske pripadnosti Europi, figura nesretnog naroda koji bježi i iseljava u tuđinu, pati u logorima, prognaništvu, zatvorima, grobištima... Vrlo je bitna metafora jezika koja budi osjećaje nacionalne pripadnosti i identiteta.

Mnogi su hrvatski pjesnici, kao i oni ranije spomenuti, koristili izraz domovina u naslovu svojih djela kako bi legitimirali svoje domoljublje. Hrvatskom domovinom svoju rodnu zemlju nazivaju Mihanović, Šenoa, Matoš, Kumičić, Galović, Ujević, Parun i mnogi drugi autori hrvatskoga porijekla. Domovina se također spominje i prikazuje u liku majke/žene i to vrlo često. O tome govore stihovi i proze Pavla Štosa (Kip domovine vu početku leta 1831.), Matoša (Kip domovine...), Bonifačića (Kip domovine 1945.)... Ovaj motiv obuhvaća širok vremenski period od predmodernog/modernog do postmodernog shvaćanja i doživljaja nacije. U domovinskom/domoljubnom leksikonu često se spominju „sveta mjesta“, a riječ je o mjestima koja imaju simboličko značenje te na taj način reproduciraju osjećaj domoljublja. Književna antropologija poučava kako ovakvi motivi duboko obilježavaju identitet pojedinca i da su sastavni dio njegova svijeta i svjetonazora. Jedan od hrvatskih povijesnih junaka koji se najviše spominje u ovakvoj tematici je kralj Zvonimir čija se krunidba često upotrebljuje kao motiv domoljubnog pjesništva. On je zapamćen kao heroj hrvatskog nacionalnog i domoljubnog

imaginarija. Također, spominju se i ostali hrvatski velikani: Svačić, Šubić Zrinski, Radić, Lisinski... Metafore koje su frekventne prema Ivanu Boškoviću su: a) metafora povijesne raspetosti primjerice u stihovima Šime Budinića, *Bože, pogani, evo, provališe u baštinu Tvoju* i Vinka Nikolića, *Raspeta Hrvatska*; b) metafora uplakane Hrvatske/hrvatske nesreće: Pavao Ritter Vitezović, *Oplakivat ću svoje najteže rane*; Mateša Kuhačević, *Narikovanje staroga Senja vrh mladoga Senja po vili Slovinkinji*; Tituš Brezovački, *Jeremijaš nad horvatskoga orsaga zrušenjem narekujući*; Luj Jelačić Bužinski, *Plaču vile vu letu 1809. nesreću Banske zemlje*; Pavao Štoos, *Glas kričečega vu puščini horvatskoga slovstva*; Ivan Filipović, *Domorodna utjeha*; Damir Sirnik, *Nad opustošenim zemljama hrvackim*; Ante M. Ivandić, *Domovina na razmeđu*; c) metafora izbjeglištva i prognaništva: Stjepan Ilijašević, *Povratak u domovinu*; Matko Baštijan, *Liburnjan s vrha Učke na povratku u domovinu*; Julije Makanac, *Pjesma prognanika*; d) metafora iseljeništva i iseljeničke sudbine u tuđini: Rikard Flieder Jorgovanić, *Riva degli Schiavoni*; Velimir Deželić, *Riva degli Schiavoni*. Hrvatski pjesnici iskazuju domoljublje mnogim pjesničkim oblicima i formama: molitvom, psalmom, himnom, zazivom, budnicom, šlagerom, odom, elegijom, pohvalom, tužaljkom/žalopojkom... Pjesnici uglavnom upućuju zazive/molitve Bogu ili određenom svecu-zaštitniku. (Bošković, 2019, 49-75)

10. Usporedba domoljubnih motiva pjesnika hrvatske moderne

Može se uočiti da naši pjesnici u moderni najčešće koriste pjesničke slike i motive nostalgije koje osjećaju prema svojoj domovini. To je potpuno očekivano, obzirom na to da je Hrvatska (pogotovo u početku 20. stoljeća), doživjela i propatila brojne iseljeničke valove. Hrvati su skloni odlaženju iz domovine u potrazi za boljim životom, no prema spomenutim pjesmama zaključujemo da neki od njih ipak nisu pronašli pravu, istinsku sreću i zadovoljstvo. Dakle, domoljubni motiv u pjesništvu hrvatske moderne koji je najzastupljeniji bio bi onaj koji predstavlja pjesnikovo žaljenje zbog odlaska iz domovine i nedostajanje domovine. Ovaj se motiv može pronaći u pjesmama Antuna Gustava Matoša i Dragutina Domjanića. Od navedenih pjesnika, samo je Vladimir Nazor direktno pisao o motivu ljubavi prema matičnom jeziku. On

koristi metafore glazbala i cvijeća kako bi čitatelju dočarao svoj osjećaj prema hrvatskom jeziku.

Antun Gustav Matoš u dvije pjesme koristi specifičan datum/godinu u naslovu, o kojima i piše u pjesmi te opisuje određena stanja u kojima se Hrvatska zemlja nalazila u tom razdoblju. Vladimir Nazor je sklon uzimanju hrvatskih vladara za motive. U obrađenoj pjesmi, Petar Svačić, Nazor opisuje bolnu i tragičnu smrt posljednjeg kralja hrvatske narodne krvi, no u ostalim pjesmama također spominje Tomislava i Zvonimira. Dragutin Domjanić je iskoristio prilično poseban motiv, a to je motiv kajkavskog narječja. On je ubacivanjem ovoga motiva u svoj pjesnički korpus, pridonio značaju kojega uvelike zaslužuje kajkavsko narječje. Iznimno lijep motiv kojeg Domjanić koristi u pjesmi *Molitva iseljenikova* je zazivanje Božje pomoći. On šalje molitve nebu u kojima moli Boga da prepozna u kakvom se lošem stanju nalazi Hrvatska zemlja te da ju ne napusti, nego da joj pomogne da se što prije oporavi i pokaže joj milost. Matoš također, u *Domovini iz tuđine*, zaziva i ispituje Boga: „*Bože! Kad će moje žedne grudi / napiti se zraka hrvatskoga!*?“ (Matoš prema Petrač, 1998, 249), iz očaja kojeg je prouzrokovala nostalgija prema domovini. Svi ovi pjesnici osjećaju snažnu povezanost s domovinom, a njihovo izbivanje iz nje im prouzrokuje toliku bol, da utjehu pronalaze u molitvi.

11. Zaključak

Hrvatska moderna naziv je za smjer u hrvatskoj književnosti koji je isticao slobodu umjetničkog stvaralaštva, kao i subjektivni izbor u kombinaciji sa supostojanjem stilova. Također, razdoblje književne moderne je težilo formalnom savršenstvu. Ovaj se pojam prvi puta pojavio na njemačkome jezičnome području, a njen početak u hrvatskoj književnosti označuje pojava proze s novim tematskim interesima i stilovima (J. Leskovar, *Misao na vječnost*, 1891; A.G. Matoš *Moć savjesti* 1892), a završetak označuje godina izlaska antologije *Hrvatska mlada lirika* i Matoševe smrti (1914). Antun Gustav Matoš, iz Srijema, pisao je mnogo pjesama u kojima se ističu motivi domoljublja. To je činio pretežito u iseljeništvu, a pisanje o rodnom kraju pomoglo mu je olakšati izbivanje iz voljene domovine Hrvatske. Osim Matoša, jedan od najznačajnijih predstavnika hrvatskog modernizma je Vladimir Nazor koji u svojim pjesmama domoljubne tematike piše o hrvatskom jeziku, bivšim hrvatskim vladarima i njihovim tragičnim sudbinama. Dragutin Domjanić je svojim književnim stvaralaštvom

pridonio značaju kajkavskog narječja pjesmom *Kaj*. Također, kao Matoš, Domjanić koristi motive iseljništva i teškog života daleko od domovine u svojem pjesništvu. Spomenuti pjesnici koriste različite motive i metafore kojima legitimiraju osjećaje domoljublja koji su u njihovim pjesmama izrazito snažni. Hrvatska je zemlja koja je, zajedno sa svojim narodom, jezikom i književnosti, bila osuđena na tešku sudbinu punu prepreka i kočnica. Pjesnici koji su spomenuti u ovome radu su neosporivo pridonijeli ulijevanju nade i ugone u srca mnogih Hrvata koji suosjećaju s njihovim pjesničkim opusom.

12. Literatura

1. Bošković, I. (2019). O čemu pjevaju hrvatski pjesnici kad pjevaju o domovini?. *Dani Hvarškoga kazališta*, 45 (1), 49-75. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/220350>
2. Donat, Branimir (1980). *100 djela književnosti jugoslavenskih naroda*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske
3. Internetski izvor: Ivo Kalinski (1993). DOMJANIĆ, Dragutin Milivoj. *Hrvatski biografski leksikon (1983–2024), mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2024. Pristupljeno 3.7.2024. <<https://hbl.lzmk.hr/clanak/domjanic-dragutin-milivoj>>.
4. Internetski izvor: moderna. *Hrvatska enciklopedija , mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 3.7.2024. <<https://enciklopedija.hr/clanak/moderna>>.
5. Petrač, Božidar (1998). *Mila si nam ti jedina*. Zagreb: Alfa
6. Pogačnik, J. (1991). Hrvatska moderna i književnosti zapadnoeuropskoga kruga. *Croatica*, 22 (35-36), 39-57. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/213190>